מתני' נפל הבית עליו ועל אשתו כו'. ואין לה בנים ממנו: יורשי הבעל. אביו או אחיו או בניו מאשה אחרת: **אשה מתה ראשונה.** ואין ליורשי אשה כלום בכל נכסיה שהרי הבעל מת אחרון ירש את אשתו קודם מותו: **יורשי האשה.** קרוביה ממשפחת אביה ג)(ואחרי כן מתה היא וירשו בכל נכסיה): נכסי אלן ברזל והיא נדוניא דהנעלת ליה ונכתבה בכתובה ומנה ומאתים ותוספת ונכסי מלוג שלה: **כ"ש אומרים יחלוקו.** שהרי ממון מוטל בספק הוא וי"מ ביבמות בהחולץ (ד' לח:) לאכתובה לא פליגי ב"ש אלא באשארת: **וכ"ש אומרים נכסים בחזקתן.** בגמ' מפרש בחזקת מי הלכך לאו לקמייה קאי אלא ה"ג וכתובה בחזקת יורשי הבעל והני נכסים דקאמרי ב"ה הן נכסי אלן ברזל שהכניסה מבית אביה ושמאן בכתובתה ואחריותם עליו אם פיתמו לו ואם הותירו הותירו לו: **וכתובה בחזקת יורשי הבעל.** מנה ומאתים ותוספת ד)שממון הבעל ראוי ליתן ה)לה הלכך מספק לא תוליאנו מחזקת הבעל ומחזקת יורשיו: **נכסים הנכנסים ויוצאים עמה.** הן נכסי מלוג שנפלו מבית האב ואין אחריותן עליו: **בחזקת יורשי האב.** שמאביה באו לה: גמ'

מתני' נפל הבית עליו ועל אשתו יורשי הבעל אומרים אשה מתה ו)ראשון ואחר כך מת הבעל יורשי (ז) אשה אומרים בעל מת ראשון ואחר כך מתה אשה בית שמאי אומרים יחלוקו ובית הלל אומרים ח)נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסין והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב: גמ'

נפל הבית עליו ועל אשתו כו' ב"ה אומרים נכסים בחזקתן. תימה למ"ד בגמרא בחזקת יורשי האשה אמאי לא חשיב להו בהדי נכסים הנכנסים והיוצאין עמה ולמ"ד בחזקת יורשי הבעל אמאי לא תני לה בהדי כתובה ואיכא למימר דלא שוו בטעמייהו (ב) דפריש"ת בסמוך: **ובית הלל אומרים נכסים בחזקתן.** קשיא לר"י מ"ש דהכא אמר נכסים בחזקתן ומפרש בגמ' בחזקת יורשי האשה ואילו בסיפא תנן נפל הבית עליו ועל אמו אלו ואלו מודים שיחלוקו ואמאי הוה ליה למימר (ג) כמו התם נכסים בחזקתן דהיינו בחזקת יורשי האם כדפי' בגמרא ותירץ דהתי תנא ס"ל ירושת הבעל דרבנן ולכך לא הוי אלא בחזקת יורשי האשה ואפילו ס"ל נמי דאוריתא יש לחלק ולומר כיון דירושת הבעל אינה משום קורבה הוי בחזקת האשה אבל גבי נפל הבית עליו ועל אמו הוו נמי בחזקת הבן משום קורבה מיהו קשה לר' אלחנן דהא ר"ע איירי בסמוך בההיא דנפל הבית עליו ועל אמו ואילו ר"ע אית ליה ירושת הבעל דאורייתא לעיל בפ' יש נוחלין (דף קיא:) וגם בפרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק דף מב:) מיהו מצי למימר (ד) בריש"א דנפל הבית עליו ועל אמו אלו ואלו ר"ע קאמר לה והא דקאמר מודה אמאי היינו אפי' שבירא להו כב"ש אבל מ"מ לא קתני לה בריש"א ועוד קשה לו לטעם דמחמת קורבה (ה) לה למה יהא יותר בחזקת הבן מבחזקת שאר יורשי האש והלא הם בשים מחמת קורבה אלו כמו אלו ור"י תירץ דגבי הבעל יש לחשוב יותר בחזקת האשה לפי שכמו שדרך האשה (ו) מתה קודם בעלה כך דרך הבעל למות קודם האשה ולא יירשנה ואין זה פורעניות ולכך לא סמכה דעתה כולי האי אבל גבי בן ואם דאם מת לפני האם הוי פורעניות להכי תקינו הכא גבי נפל הבית עליו ועל אמו שיהיו (ו) בחזקתה לפי שהוא עתיד ועומד לירש את אמו יותר ממה שהוא עתיד הבעל לירש את אשתו: **ובית הלל אומרים נכסים בחזקתן.** קשיא לר"י למ"ד בגמרא בחזקת יורשי הבעל למה ליה עטמא דחזקתן תיפוק ליה שאינם יכולין להיות בחזקת יורשי האשה לפי שהיא לריכה שבועה על כתובתה ואין אדם מוריש שבועה לבניו כדאמרי רב ושמואל בפ"ק של הנשבעין (שבועות דף מח.) וקי"ל כותייהו ובגלמא לב"ש דאמר יחלוקו (ח) שאלי בחזקת יורשי האשה אין להקשות כלום דאין אדם מוריש שבועה לבניו דהא אית להו לב"ש כל העומד לגבות כגבוי דמי והוי כמו שמוחזקין בממון ואז אדם מוריש שבועה לבניו דאם לא משמע הכי אבל לא משמע הכי אבל י"ל דהיא הנותנת (ט) משום שהנכסים בחזקת הבעל ואינם בחזקת יורשי האשה לא (י) יוכל להורים שבועה לבניה ולא יטלו יורשי האשה כלום אבל אם היו בחזקת יורשי האשה אז הוה אמרי' שיש לה הכל דהא כיון שהיו מוחזקין בממון שבועה כזו יכולה להורים לבניה בממון ולא אמרינן אין אדם מוריש שבועה לבניו דהא לב"ש נמי הואיל והיא מוחזקת בממון מטעם דכל העומד לגבות וכו' לא אמרינן אין אדם מוריש שבועה לבניו אבל ליכא לשנויי כגון שיחד לה קרקע בד' מלרנהא דפטורה משבועה כדאמרי' בריש הע"פ (כתובות דף נה.) דל"כ כי מקשה מכמה ט)(ברייתות) בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מח.) ופריך נמי מברייתא דמוקי (כ) כב"ש ליש"י ליה כגון שיחד לה ארעא בד' מלרנהא מ"ר וכשם הר"ר שמשון מ"כ שמעתי דלא שייך הכא טעמא דאין אדם מוריש שבועה לבניו דהא אין טעונה שבועה אלא משום דחיישינן דלמא מתפיס לה לרבי והיינו כגון שהלך למ"ה דאז מתפיס לה לרבי אבל נפל עליו כו' שהוא לפתע פתאום ליכא למיחש להתפסת לרבי ואין נראה לר"י כי למה אין לחוש שתפסה מחיים כדאמרי' בחלמנה נזונית (כתובות לו. ושם) אלמנה שתפסה מטלטלין למזונותיה מה שתפסה תפסה ואמרינן דהיינו למזונותיה אבל לכתובה מפקינן מינה ומיירי כגון שתפסה מחיים דאמרי' בפרק הכותב (שם פה.) (ל) התפיסה לאחר מיתה לאו כלום היא ולמה אין לנו לחוש לתפיסה מחיים ואמרינן נמי בהשולח (גיטין ד' לה. ושם) אלא מגביה כתובה לארמלתא דחיים לגרי: **נכסים** בחזקתן. ביבמות פרק החולץ (דף לח.) ובכתובות פרק האשה שנפלו (דף פ: ושם) (מ) מתה מה יעשו בכתובה ובנכסים הנכנסים והיוצאים עמה ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומרים נכסים בחזקתן ופי' רש"י כי היכי דפליגי הכא אמוראי בגמרא הוו פליגי התם ובחזקתן היינו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ואין נראה לר"ת דלא דמיא כלל מתני' דהתם להך דהכא דהא התם לא פליגי ב"ש אלא אנכסי מלוג ולא אכתובה כדדייק התם בגמרא מדקתני יורשי הבעל עם יורשי האב א"כ יורשי האב ודאי דהיינו בנכסי מלוג אבל בכתובה ב"ש מודו לב"ה ואילו הכא פליגי ב"ש אפי' בכתובה מדקתני יחלוקו סתמא ולא קתני עם יורשי האב כי התם והיינו טעמא דלא דמיא כלל דהכא לדהתם (נ) דבהא ודאי אין כח ליורשי הבעל דהא מיד כשמת הויא לה כמו שגבתה כבר כתובתה והויא לה ספק דאימור מתה ראשונה ולכך יחלוקו אבל התם כשמת הבעל קם הינם תחתיו וזקוקה לו ולא הויא כמי שגבתה כתובתה דעד אחר חליפה אין לה כלום ולהכי יש להו כח ליורשי הבעל ומודו כולי עלמא שהנכסים שלו בחזקת יורשי הבעל דלא פליגי אלא בנכסי מלוג אבל בכתובה ובנכסי אלן ברזל לא שלא נתנה כתובתה לגבות ממיים אבל הכא אית להו דיחלוקו מטעם דשטר העומד לגבות כגבוי דמי ולכך אין לחלק בין נכסי אלן ברזל לכתובה ועוד אמר דע"כ לא פליגי התם בחזקת מי כי הכא דא"כ תקשה לך למ"ד הכא בחזקת יורשי האשה א"כ התם נמי הוו נכסי אלן ברזל יותר בחזקת יורשי האשה לב"ש דלא פליגי בהא ונכסי מלוג יחלוקו א"כ הוו נכסי אלן ברזל יותר בחזקת האשה מנכסי מלוג ואדרבה יותר הם בחזקת הבעל מנכסי מלוג כדתנן ביבמות ריש פרק אלמנה לכהן גדול (דף סו.) עבדי אלן ברזל יאכלו בתרומה עבדי נכסי מלוג לא יאכלו בתרומה אלמא מוחזקין יותר נכסי אלן ברזל בחזקת הבעל מנכסי מלוג א"כ היכי מצי למימר דבשל מלוג יחלוקו יורשי הבעל ובשל אלן ברזל יהיו כולם לגמרי בחזקת יורשי האשה וליכא לאקשויי למאי [דפריש"ת] (פ) דהתם הוו נכסים בחזקת יורשי הבעל אמאי לא עדיב ותני להו נכסים וכתובה בחזקת יורשי הבעל וכן למ"ד בגמ' נכסים בחזקת יורשי הבעל אמאי לא עדיב ותני נכסים (פ) וכתובת אשה בחזקת יורשי הבעל דאיכא למימר דלא שוויתה בטעמייהו דנכסי אלן ברזל אינם כל כך בחזקת יורשי הבעל כמו כתובה לפי שנכסי אלן ברזל הניחה מבית כתובה מנה ומאתים הוא ותן ואפי' כשאינה זקוקה ליכם הכתובה בחזקת יורשי הבעל ולמ"ד (פ) בחזקת יורשי האשה בגמרא לא שייך הכא למיתני בהדי נכסי מלוג דלא שוו לגמרי בטעמייהו דאלו בחזקת הבעל יותר ואלו בחזקת האשה כדפרי' לעיל בסמוך. מ"ר: ו)**נפל** הבית עליו ועל אמו אלו ואלו מודין שיחלוקו. שאלו לרבינו שמואל למה יחלוקו הוה לן למימר שיורשי האם הם ודאי בחלקו האחד (ג) שיש לה בנים אחרים והבן זה הוא ספק כי שמא מת קודם אמו והוה ליה ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי כדאמר ביבמות פרק החולץ (ד' לח. ושם) ספק וישם שבאו לחלוק בנכסי סבא בא ספק ואמר ההוא גברא בר מיתנא ופלגא דידיה לפי שהוא ודאי בפלגא אחד יש להיות ודאי בכל הנכסים וא"כ ה"ג אמאי לא אמרינן הכי ותירץ רבינו שמואל דהכא מיירי שאין לה לאם בנים אחרים אלא יורשי האם היינו שאם ז)מת הבן אחריה אין להם כלום ולכך הם ספקות אלו כמו אלו ואין נראה לר"י ולר"ת ולריב"א דהא אפי' יש לה בנים אין לנו לחשוב זה (ק) ספק ודאי מדקאמר לקמן (ד' קנט:) גבי נפל הבית עליו ועל אביו והיתה עליו כתובת אשה ובעל חוב כו' אמאי לאו יורשי האב (ר) כו' ופירש רבינו שמואל בני מורישו אחי יורשי האב אחי הבן אלמא אע"ג דיש בנים אחרים לאב לא הוי אמרי' (ש) ספק ודאי שאין לנו לחושבן ודאי בכל הנכסים לפי שהוא ודאי בחלק אחד ועוד קשה לרבי מדתנן בפ"ק דב"מ (דף ג.) זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי מי שאמר חציה שלי ישבע שאין לו פחות [מרביע ויטלנו וזה ישבע שאין לו פחות מג' רביעים] ויטלנו אמאי לא הוי הכל שלו כיון שהוא ודאי וזה אחאי יטול הכל דהוי ספק וודאי ואין ספק כו' ועוד קשה לר"י מדאמר לעיל פרק בית כור (דף קז.) שני אחין שחלקו

מסורת הש"ס

א) ל"ל דאשונה, ב) רש"ל מוזכר זה, ג) ל"ל שממנון, ד) ל"ל ליתן לסם הלכך מספק לא תוליאם מחזקת כו'. יעב"ן, ה) ל"ל מצויות, ו) שיך לע"ב, ז) גי' רש"ל מתה האם אחיה אין,

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ובית כו' ופריך נבי מברייתא דמוקי בב"ש ליישני ליה בגון שיחד. תמוה לי דהא בהך ברייתא קתני שהאב נוכה בשבועה. הרי דמיירי במקום שנרך שבועה ומוכח דמיירי בלא יחד ולע"נ: **בא"ד** אלמנה שתפסה. לא זכיתי להבין דלמאי נריכים להקדמה זו ואף אם היה מהני תפיסה מחיים מ"מ ניחוש שמא תפסה ומהני בחתת תפיסתה ונפרעה בזה ובאה לפרוע עתה בחנם ועע"ג: **בא"ד** רב **לא** מנכי. מחוסר ביאור מה לאיה מהתם לחשבא דתפסה מחיים:

הגהות הב"ח

(א) במשנה יורשי האשה: (ב) תוס' ד"ה נפל וכו' ועל אמו אלו וכו' בטעמייהו בדאפרש בסמוך: (ג) ד"ה ובית הלל וכו' הוה ליה למימר נמי בחתם: (ד) **בא"ד** מיהו מצי למימר דרישא: (ה) **בא"ד** לעטם דמחמת קורבה למה לא"ל ומיהא לה נמחק: (ו) **בא"ד** שדרך האשה שתמות קודם וכו' הוי פורעות. נ"ב הכי איתא ר"ב ר"ע: (ז) **בא"ד** בחזקתו לפי שהוא עתיד: (ח) ד"ה ובית הלל וכו' שהחצי בחזקת יורשי האשה אין להקשות כלום מההיא דאין אדם: (ט) **בא"ד** אבל ר"ל דהיא הנותנת דמשום: נ"ב מיהא לפי דעת התוס' ה"כ לרש לקים משום בר קפדא דיחלוקו קשה מההיא דאין אדם מוריש שבועה לבניו דמסתמא לא פליג אדב ושמואל וכמו שכתבו התוס' אלינא דר' יוחנן ועוד דהא אין קי"ל כרש לקים משום בר קפדא דיחלוקו וקי"ל כב ושמואל דאין אדם מוריש כו' וא"כ קשיא הלכתא אהלכתא ולפי' הר' שמעון אמי שפיר: (י) **בא"ד** לא תוכל להורים שבועה וכו' הוה אמרינן שיש להם הכל דהא מיון וכו' יכולה להורים לבניה דהא לבית שמאי נמי הואיל והיא מוחזקת בממון לא אמרינן אין אדם מוריש שבועה לבניו אבל ליכא לשנויי: (כ) **בא"ד** ופריך נמי מברייתא דמוקי לה כב"ש. נ"ב כלומר אמאי דחיק נפשיה לשנויי בכתב גויוי ולנסוף מצאי נמי על בריש"א אמת הא מני ב"ש היא דאמר שטר העומד לגבות כו' ליתי לבולהו בשעת חדא כגון שיחד כו' אלא בע"כ דלא ניחא בכל לשנויי כגון שיחד כו': (ל) **בא"ד** דתפיסה דלאחר מיתה לאו כלום היא וכו' לא מגבי כתובה: (מ) ד"ה נכסים וכו' האשה שנפלו שנינו מתה מה יעשו בכתובתה: (נ) **בא"ד** דהכא ודאי אין כח וכו' מיד כשמת הבעל הויא לה: (ס) **בא"ד** אמאי דפרש"ת **התם** אי הוו: (ע) **בא"ד** נכסים וכתובה בחזקת יורשי הבעל דאיכא למימר דלא שוו בטעמייהו וכו' שנכסי אלן ברזל הניחה האשה מבית: (פ) **בא"ד** בגמרא בחזקת יורשי האשה לא שייך הכא למיתני בהדי נכסים הנכנסים והיוצאין עמה דלא שוו לגמרי: (צ) ד"ה נפל וכו' דלפי שהוא ודאי: (ק) **בא"ד** לחשוב זה הספק ודאי כדקאמר לעיל גבי נפל. נ"ב זהו לפי גירסת ר"ח ור"ת דקוראין זו קבועה לעיל: (ר) **בא"ד** מאי לאו יורשי האב בני דמסיק מאי יורשי האב אחי ופירש רבינו שמואל אחי הבן אלמא כל"ל ומיבעי בני מורישו אחי יורשי האב אחי הבן: (ש) **בא"ד** לא הוה אמרינן דהוי ספק:

עין משפט נר מצוה

קס א מיי' פ"ה מהל' נחלות הל' ו סמג עשין לו טוש"ע אה"ע סי' ל סעיף ו:

רבינו גרשום

היה לו לגבות מן המוכר ולא יותר. ומשני מאי גובה נמי חצי שבח ולעולם יחלוקו: נפל הבית עליו ועל אשתו יורשי הבעל אומרים האשה מתה ראשון. ואין לה כתובה דהבעל יורש אשתו וממונא בחזקת בעל קאי. ויורשי האשה אחיה אומרים הבעל מת ראשון. ב"ש אומרים יחלוקו בין עיקר הכתובה מאתים או מנה ובין התוספת דהיינו נכסי צאן ברזל שקבל עליו באחריות ובין הנכסים הנכנסים והיוצאין עמה כגון נכסי מלוג הכל יחלוקו שמוטל בספק הוא אם הוא יורש או היא: וב"ה אומרים נכסים בחזקתן. כלומר העמד הנכסים על מי שהיה מחזיק בהן העיקר ז) כתובה מאתים או מנה וכתובה דהיינו תוספת בחזקת יורשי הבעל משום דבחזקת הבעל קיימי קודם דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים: ונכסים הנכנסין והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב של אשה משום דבחיי הבעל היתה אשתו מרחזקת בהן בנכסי מלוג שלה שהבעל לא קבלן באחריותו:

ז) עי' לקמן בסוגיא וע"ע ומלוי ל"ל על מי שהיה מחזיק בהן: וכמובה. דהיינו מאתים או מנה ותוספת בחזקת יורשי וכו'.

שחלקו ובא בע"ח ונטל חלקו של אחד מהם כו' (פ) כי אמר רב אסי נוטל רביע בקרקע ורביע במעות ומסיק דמספקא ליה אי הוו כלקוחות אלא באחריות (י) פי' דאי כיורשים הוו אז יחזרו על האחין אי כלקוחות ט)[שלא] באחריות הוו אז [לא] יחזרו על האחין רביע וחמאי נוטלו הא הוו להם לחיסה ולאי בפלגא והם ספק בחלקם ואין ספק מוציא מידי ולאי וע"ק דהלכתא בלא טעמא הוא שבשביל שהוא ולאי בחלק זה יהא ולאי בחלק אחר ע"כ נראה לר"י כמו שמיקן ריב"א דהכא מיירי שפיר שיש לה בנים אחרים לאם והא דקרי ליבם ולאי לפי שהוא יורש הסגא ולאי אבל הספק אינו יורש ולאי הסגא אבל הכא הוי אלו ספק כמו אלו בחלק המגיע לבן ולא שייך כאן כלל ספק וולאי: **אמר** ר"ע מודה אני בזה שהנכסים בחזקתן. אין לפרש כמו שפירש"י בב"מ פרק המפקיד (דף לז: ושם) דר"ע שמותי הוה מתלמידי ב"ש דהא הלכה כמותו מתחילו וגם בפ"ק דיבמות (דף עז.) פליג ר"ע בגרת הבת על בית שמאי ועוד מאי בא"ת (כ) לנו לחלק את השוין הלא כיון דב"ש מודו בהא דנכסים בחזקתם כ"ש ב"ה ע"כ נראה לפרש מודה אני בזה למאן דמפרש בגמרא בחזקת יורשי האם הוו מודה אני בזה אע"ג דס"ל בבית הלל דכתובה הוי בחזקת יורשי הבעל אלו הוי בחזקת האם ולמאן דאמר בחזקת יורשי הבן הוי מודה אני בזה אע"ג דס"ל בבית הלל דנכסי מלוג הוו בחזקת יורשי האשה מודינא דהוו בחזקת יורשי הבן:

הואיל והוחזקה נחלה באותו שבט. וא"ת בנפל הבית עליו ועל אשתו אמאי לא אמר בחזקת יורשי האשה מהאי טעמא וי"ל כיון דהכניסתם לו אם פיתחו פיתחו לו ואם הותירו הותירו לו הוי כמוחזק ולמ"ד בחזקת יורשי האשה סובר כיון דמטלא כשתלא וגם הכניסתם לו הוו (ל) בחזקתן. מ"ר:

לוה מאי מפיק. הלא לא לקחו מאביו כלום ואינם בחזקתן: ולימרו

הפרק לרופות ובחונות ואומר אני אין לראובן כאן כלום משום דהוי בנימין יורש ולאי במקצת וראובן ספק ואין ספק מוציא מידי ולאי שכל מקום שנים באים מכח ירושה ויודעין לטעון (מ) מכח מי הן באין לירש וכל אחד תובע כל הנכסים יחלוקו דהוי ספק וספק וחולקין כגון במתני' שנפל הבית עליו ועל אמו ואין לראל עוד בן אחר אלא זה המת בלבד וכל היכא שהאחד תובע את הכל והאחד תובע החצי הנה זה שתובע הכל קרוי ולאי הואיל והוי ולאי במקצת ולאידך ספק ואין ספק מוציא מידי ולאי. והגני מביא ראיה מן השמועות הפסוקות בפרק החולץ (יבמות דף לה:) דתנן ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון יוציא והולד כשר וחייבין עליו ג) אשם תלוי ואמרינן בגמרא (שם דף לא.) ספק ויבם שבאו לחלוץ בנכסי סבא שהוא אביו של יבם ספק אמר אגא בר מיתנא אגא ופלגא דידי ויבם אמר ליה את ברא דידי את ולית לך ולא מידי הוי יבם ולאי וספק הוי ספק ואין ספק מוציא מידי ולאי מינה שמעינן דכ"מ שהאחד יורש במקצת והשני ספק אם יש לו חלק בנכסים או לא דולאי יורש את הכל הלכך מתני' דנפל הבית עליו ועל אמו דאמרי' יחלוקו לא מתוקמא אלא כגון שאין לאם בן אחר אלא זה המת שעכשיו טענותיהן שוות שיורשי האם תובעים כל הנכסים ויורשי הבן תובעים כל הנכסים הוו להו ספק וספק וחולקין דומיא דסבא ויבם בנכסי ספק או סבא וספק בנכסי יבם שחולקין כדאמרינן בהחולץ אבל אם יש לה בן שני קיים יזכה בכל הנכסים דהוי איהו ולאי במקצת ויורשי הבן ספק ואין ספק מוציא מידי ולאי: **אמר ר"ע מודה אני בזו כו'.** משום דנקט תגא קמא לישנא דמודים אמר איהו נמי מודה אני כלומר ואני מודה וחולק עליך דלדברי ב"ה נמי אמרינן הכא נכסים בחזקתם. ובגמרא מפרש בחזקת מי וטעמא נמי מפרש: **אמר ליה בן עזאי על חלוקין [וכו']. דבית שמאי [ובית]** הלל לעיל [קמ. קנח.] אנו מצטערין על שלא הושוו לדעת אחת ואתה באתה לחלוק ולומר חולקין היו בית שמאי ובית הלל במה שחבירך אומרים שהן שוין: **גמ' בחזקת מי.** אדר' עקיבא קאי: **בחזקת יורשי האם.** (ו)כדמפרש לקמיה הואיל והוחזקה נחלה לאותו השבט שכל ימי חיי האשה לאחר שמת בעלה היה כל ממונה בחזקתה והרי היא משבט אביה ואפילו כתובתה ותוספתה שגבתה מבעלה משבאו לידה הרי הן בחזקת שבט אביה שהיא מתייחסת אחר שבט אביה: **בחזקת יורשי הבן.** דמשמת בעלה היה בן לאיש ליורשה קודם לכל קרוביה מצד האב: **קס רבה בשיטתיה דרבי זירא** לא גרסינן ליה ובפר"ח נמי לא גרס ליה: **אמר ר' זירא שמע מינה אוירא דארץ ישראל מחכים.** משמעניתי לא"י נתתי את לבי ללמוד משיטתי הראשונה ולעמוד על אמיתת דבריה: (ז)**מאי טעמא.** הדר ביה ר' זירא: **באותו השבט.** של אם: יש גורסין כאן **בעו מיניה מרב אשי מהו שיירש כו'.** ולקמיה [קנט.] מפרשינן לה: **עדא אמרה.** זאת אומרת. עדא כמו הדא: **תלמיד חכר.** פשיטא לן דמתחלה היה תלמידו והדא אמרה לדבסוף היה חבירו דקאמר ליה שבאת ולא קאמר שבא רבינו: **שלחו מתם בן שלוח כו'.** משבשתא היא ולקמן [קנט.] מתרץ לה. ומשום דבמסקנא דייק לה ממתניתין דנפל הבית עליו ועל אביו [לעיל קמ.] נקט ליה הכא. וגרסת רבינו חננאל דגרס לה מקמי נפל הבית עליו ועל אשתו דהא על משנת נפל עליו ועל אביו הוקבעה בגמרא דמינה מייתי לה ראיה להך מילתא: ומתמה גמרא **לוה מאי מפיק.** וכי בשביל שלוה ממון בחיי אביו יוציא מיד הלקוחות מה שמכר להן אביו או הוא: **אלא אי איתמר הכי איתמר בן שמכר בנכסי אביו כו'.** כגון ראובן שמכר חלקו הראוי (מ) לירש בנכסי יעקב אביו ומת ראובן בחיי יעקב אביו ואח"כ מת יעקב בא חנוך בן ראובן ומוציא הנכסים שמכר ראובן אביו מנכסי יעקב מיד הלקוחות מפני שהן ראוי ולא באו ליד ראובן מעולם שיזכו בהן לקוחות מכחו וכשם שהראוי אינו משתעבד כך אינו נמכר כדתנן בכתובות בפרק יש בכור לנחלה (דף נב.) ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותם ולא היבם כולם אין נוטלין בשבח ולא בראוי כבמוחזק וכן הלכה ולא חיישינן להאי דדחי במסקנא ומוקי למתני' ביורשי אחוזה ד) דהשיא קשיא והשיא פירוקא אינו אלא להקשות על מה שאמר זו היא שקשה בדיני ממונות והתלמוד מפרק דלא תסייעיה ממתניתין ולעולם קשה בדיני ממונות ומכל מקום אע"פ שקשה בדיני ממונות כן הלכה כדשלחו מתם קשה היא וכן הלכה כמותה אפס דין קשה הוא בלא טעם כדמפרש ואזיל:

ולימרו

גמ' בחזקת מי. הנכסים דקאמרי בית הלל נכסים בחזקתן בחזקת מי קאמרי בית הלל: **בחזקת יורשי האשה.** הוא דקאמרי לה דהיא הנעלת ליה מבית אביה: **בחזקת יורשי הבעל.** שאם פיתחו פיתחו לו ואם הותירו הותירו לו ויכול היה למוכרן הלכך לא דמי לנכסי מלוג: **יחלוקו.** כדמפרש לקמן הואיל והללו באין לירש הכל והללו באין לירש הכל יחלוקו שהרי לשניהם יש טענת חזקה כדפרישית היא הנעלת ליה מבית אביה והוא מתוך שקיבל אחריות עליו קנאן והרי הן כממונו ואלאי דאמרי בית הלל נכסים בחזקתן היינו בחזקת שניהן ויחלוקו: **מתני' נפל הבית עליו ועל אמו.** כגון שנפל הבית על רחל אשת יעקב באלמנותה ועל יוסף בנה מיעקב ולא היה לה עוד בן מיעקב ולא מאיש אחר שעכשיו טענותיהן שוות שיורשי האם כגון אחיה מאביה (ד) אומרים הבן מת ראשון והיא אחרונה וירשנו כל נכסיה ויורשי הבן כגון ראובן בן יעקב מלאה טוען כל הנכסים ואומר רחל מתה תחלה וירש יוסף את כל נכסיה ואח"כ מת הוא וירשנו כל הנכסים: **אלו ואלו מודים שיחלוקו.** דשניהם באין מכח טענת ירושת נכסים שהוחזקה בהן האשה לבדה בחייה באלמנותה בלא בעל ולא דמי לנפל הבית עליו ועל אביו דלעיל [קמ.] דהתם זה בא מכח ירושה וזה בא בטענת שטר חוב וגם נפל הבית עליו ועל אשתו יש שם נכסים שמוחזק בהן בעלה ואם בא נכסים שמוחזקת האשה בחזקת אביה אבל הכא כל הנכסים הוחזקה בהן וקנאתן לאחר מות בעלה ואבד כח בעלה וזכותו מהן וכיון ששניהם באין בחזקת ירושה ותובע כל אחד כל הנכסים הוי ספק וספק וחולקין הלכך לא מיתוקמא אלא כגון שלא נשאר לרחל שום זרע. אבל אם יש לה עוד בן כגון שיש לה שני בנים לרחל יוסף מיעקב ובנימין בנה מאיש אחר שהוא אחי יוסף מאמו ולאובן בן יעקב מלאה אומר רחל מתה תחלה וירש יוסף חצי נכסיה ואתה החצי ואחר כך מת יוסף וירשתי חלקו ובנימין אומר לא כי אלא יוסף מת תחלה ואחר כך מתה אמי וירשתי כל נכסי על זאת נשאלתי מרבותי שבלותי"ר ותשובותיי להם בסוף אומרים האם מתה אמי ואתה ירשתי אותה ואם הותירו הותירו לו ויכול היה למוכרן הלכך לא דמי לנכסי מלוג: **אלו ואלו מודים.** דכל הנכסים יחלוקו מכח מי הן באין לירש וכל אחד תובע כל הנכסים יחלוקו דהוי ספק וספק וחולקין כגון במתני' שנפל הבית עליו ועל אמו ואין לרחל עוד בן אחר אלא זה המת בלבד וכל היכא שהאחד תובע את הכל והאחד תובע החצי הנה זה שתובע הכל קרוי ולאי הואיל והוי ולאי במקצת ולאידך ספק ואין ספק מוציא מידי ולאי. והגני מביא ראיה מן השמועות הפסוקות בפרק החולץ (יבמות דף לה:) דתנן ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון יוציא והולד כשר וחייבין עליו ג) אשם תלוי ואמרינן בגמרא (שם דף לא.) ספק ויבם שבאו לחלוץ בנכסי סבא שהוא אביו של יבם ספק אמר אגא בר מיתנא אגא ופלגא דידי ויבם אמר ליה את ברא דידי את ולית לך ולא מידי הוי יבם ולאי וספק הוי ספק ואין ספק מוציא מידי ולאי מינה שמעינן דכ"מ שהאחד יורש במקצת והשני ספק אם יש לו חלק בנכסים או לא דולאי יורש את הכל הלכך מתני' דנפל הבית עליו ועל אמו דאמרי' יחלוקו לא מתוקמא אלא כגון שאין לאם בן אחר אלא זה המת שעכשיו טענותיהן שוות שיורשי האם תובעים כל הנכסים ויורשי הבן תובעים כל הנכסים הוו להו ספק וספק וחולקין דומיא דסבא ויבם בנכסי ספק או סבא וספק בנכסי יבם שחולקין כדאמרינן בהחולץ אבל אם יש לה בן שני קיים יזכה בכל הנכסים דהוי איהו ולאי במקצת ויורשי הבן ספק ואין ספק מוציא מידי ולאי: **אמר ר"ע מודה אני בזו כו'.** משום דנקט תגא קמא לישנא דמודים אמר איהו נמי מודה אני כלומר ואני מודה וחולק עליך דלדברי ב"ה נמי אמרינן הכא נכסים בחזקתם. ובגמרא מפרש בחזקת מי וטעמא נמי מפרש: **אמר ליה בן עזאי על חלוקין [וכו']. דבית שמאי [ובית]** הלל לעיל [קמ. קנח.] אנו מצטערין על שלא הושוו לדעת אחת ואתה באתה לחלוק ולומר חולקין היו בית שמאי ובית הלל במה שחבירך אומרים שהן שוין: **גמ' בחזקת מי.** אדר' עקיבא קאי: **בחזקת יורשי האם.** (ו)כדמפרש לקמיה הואיל והוחזקה נחלה לאותו השבט שכל ימי חיי האשה לאחר שמת בעלה היה כל ממונה בחזקתה והרי היא משבט אביה ואפילו כתובתה ותוספתה שגבתה מבעלה משבאו לידה הרי הן בחזקת שבט אביה שהיא מתייחסת אחר שבט אביה: **בחזקת יורשי הבן.** דמשמת בעלה היה בן לאיש ליורשה קודם לכל קרוביה מצד האב: **קס רבה בשיטתיה דרבי זירא** לא גרסינן ליה ובפר"ח נמי לא גרס ליה: **אמר ר' זירא שמע מינה אוירא דארץ ישראל מחכים.** משמעניתי לא"י נתתי את לבי ללמוד משיטתי הראשונה ולעמוד על אמיתת דבריה: (ז)**מאי טעמא.** הדר ביה ר' זירא: **באותו השבט.** של אם: יש גורסין כאן **בעו מיניה מרב אשי מהו שיירש כו'.** ולקמיה [קנט.] מפרשינן לה: **עדא אמרה.** זאת אומרת. עדא כמו הדא: **תלמיד חכר.** פשיטא לן דמתחלה היה תלמידו והדא אמרה לדבסוף היה חבירו דקאמר ליה שבאת ולא קאמר שבא רבינו: **שלחו מתם בן שלוח כו'.** משבשתא היא ולקמן [קנט.] מתרץ לה. ומשום דבמסקנא דייק לה ממתניתין דנפל הבית עליו ועל אביו [לעיל קמ.] נקט ליה הכא. וגרסת רבינו חננאל דגרס לה מקמי נפל הבית עליו ועל אשתו דהא על משנת נפל עליו ועל אביו הוקבעה בגמרא דמינה מייתי לה ראיה להך מילתא: ומתמה גמרא **לוה מאי מפיק.** וכי בשביל שלוה ממון בחיי אביו יוציא מיד הלקוחות מה שמכר להן אביו או הוא: **אלא אי איתמר הכי איתמר בן שמכר בנכסי אביו כו'.** כגון ראובן שמכר חלקו הראוי (מ) לירש בנכסי יעקב אביו ומת ראובן בחיי יעקב אביו ואח"כ מת יעקב בא חנוך בן ראובן ומוציא הנכסים שמכר ראובן אביו מנכסי יעקב מיד הלקוחות מפני שהן ראוי ולא באו ליד ראובן מעולם שיזכו בהן לקוחות מכחו וכשם שהראוי אינו משתעבד כך אינו נמכר כדתנן בכתובות בפרק יש בכור לנחלה (דף נב.) ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותם ולא היבם כולם אין נוטלין בשבח ולא בראוי כבמוחזק וכן הלכה ולא חיישינן להאי דדחי במסקנא ומוקי למתני' ביורשי אחוזה ד) דהשיא קשיא והשיא פירוקא אינו אלא להקשות על מה שאמר זו היא שקשה בדיני ממונות והתלמוד מפרק דלא תסייעיה ממתניתין ולעולם קשה בדיני ממונות ומכל מקום אע"פ שקשה בדיני ממונות כן הלכה כדשלחו מתם קשה היא וכן הלכה כמותה אפס דין קשה הוא בלא טעם כדמפרש ואזיל:

ולימרו

עין משפט נר מצוה

קמא א מיי' פ"ה מהל' גזלה הל' ו סמג עשין לו טוש"ע אה"ע סי' ל סעיף ו:

קסב ב ג מיי' שם יסמג שם טוש"ע ח"מ סי' רפ סעיף י:

רבינו גרשום

בחזקת מי. אמרי ב"ה דהיינו צאן ברזל מה שהכניסה לו בכתובה דקבל עליו הבעל אחריות: ט) אמר ר' אילא בחזקת יורשי הבעל הואיל דבאחריות הבעל קיימי: ור' זירא אמר בחזקת יורשי האשה. הואיל והיא הכניסתן לו: אמר ר' זירא אוירא דארעא דישראל מחכים. כלומר מאחר שעליתי לארץ ישראל הבנתי בדעתי שכן הוא עיקר כדאמר ר' אילא בחזקת יורשי הבעל: וטעמא מאי אמר אביי הואיל והוחזקה נחלה באותו שבט. של בעל כלומר מאחר שהיא הכניסתן לו והוא קבל עליו אחריותן דמי כמו שלו הן הנכסים שאם נאבדו עליו לפורעו הרי הן חשובין כמו משבט אביו היו שעליו אחריותן: נפל הבית עליו ועל אמו. יורשי הבן כגון אחין מן האב אומרים האם מתה ראשונה ואחר כך הבן ונפלו הנכסים ביד הבן והרי אנו יורשים. ויורשי האם אומרים הבן מת ראשון ולא באו נכסים לידו והרי אנו יורשין של אם: אלו ואלו. ב"ש וב"ה: מודים שיחלוקו. הואיל דהללו באין בכח ירושה והללו באין בכח ירושה. אבל התם הללו באין לירש והללו בעל חוב וכתובת אשה באין בתורת חוב פליגי בה דנכסים בחזקתן: אמר ר' עקיבא מודה אני בזה שהנכסים בחזקתן שאין כאן אלא ממון אחד בלבד ולא בעלי חוב: בחזקת מי. ר' אלעזר אומר בחזקת יורשי האם. שברשות האם היו תחלה: ר' יוחנן אמר בחזקת יורשי הבן. משום דמה מצינו בכל מקום הבן קודם לשאר יורש אף כאן יורש הבן קודם והרי הן בחזקתן: אמר לו בן עזאי על החלוקים. במקום שחולקין ב"ש וב"ה: אנו מצטערין. דאיכא מחלוקת דלא מצינו למיקם אליבא דהלכתא מפני מחלקותם אלא שבאת לחלוק עלינו את השוין דלא סבירא לך כוותייהו דיחלוקו: אמר ר' שמלאי מדקאמר ליה בן עזאי כך לר' עקיבא בלשון הטח ולא אמר ליה בלשון כבוד ש"מ דבן עזאי תלמיד חבר היה של ר' עקיבא משום הכי לא חלק לו כבוד כל כך שהלכו שניהן ללמוד תורה לפני ר' אליעזר הגדול ולפי שהיה בן עזאי בחור לא היה יכול לסבור סברא כר' עקיבא בתלמוד וגמר גמרא הדר הלך בן עזאי לפני ר' עקיבא להסביר סברא: שלחו מתם בן שלוח בנכסי אביו. כלומר על נכסי אביו בחיי אביו ומת הבן בחיי אביו ואחר כך מת האב: בנו של בן. מוציא מיד הלקוחות. ומקשי' בן שלוח בנו ממאן מפיק. מי היה כאן לוקח. אלא הכי שלחו מתם.

ט) הרבים גרשום לענין שרבינו היה גורס מתניתא דר' אילא ור' זירא על משנה דאשונה דנפל הבית עליו ועל אשתו ועי' בשמ"ק כאן שכ' דעיקר הגירסא הוא כגירסא דרבן ותף שרשב"ם ז"ל לא גרס כן ע"ש וגרסה שא"ל ותף דרגמ"ה לא גרס כן וכיון לדברי רבינו כאן.

מסורת הש"ס

ב) כ"מ דף לז: ע"ש [וקמן קנט:]. ג) [עי' תוס' לקמן קנט. ד"ה אלא אי אי קשיא]. ג) [רש"ש מס"ז]. ד) [ומוקי למתניתין ביורש אחוה. רש"ן]. ה) רש"ל.

הגהות הב"ח

(א) גמ' בחזקת מי ר' אלעזר אמר בחזקת יורשי האשה רבי יוחנן אמר בחזקת יורשי הבעל וכיכי שמעון: (ב) שם במשנה על החלוקין: (ג) גמ' בשיטתיה דרבי אילא אמר רבי זירא כ"ל ותיבות קס רבה בשיטתיה דרבי זירא נמחק: (ד) רשב"ם ד"ה נפל וכו' כגון אחיה מאביה לבן ואמרים הבן: (ה) ד"ה אלו ואלו וכו' מכח מי הן באין. נ"ב כלומר לאפוקי ספק וכני יבם דפ' החולץ ע"ש: (ו) ד"ה בחזקת יורשי האם כדפריש אביי הואיל: (ז) ד"ה וטעמא מאי הדר: (ח) ד"ה אלא אי איתמר וכו' המאי לו לירש וכו' ומוקי למתניתין יורשי האב אחי דהמיא: (ט) הגה"מ ד"ה בעו"ת) נפל כו' אחד מהם כו' אמר (רבא) [רב] אמרי כל"ל ותיבת כי נמחק: (י) בא"ד אלא באחריות אם לאו פירוש לאי כיורשים וכו' אי כלקוחות אלא באחריות אי הוו אז לא יחזרו: (כ) ד"ה אמר וכו' מאי בא"ת לחלק עלינו את השוין דאמר בן עזאי הלא כיון דב"ש וכו' דלמאן דמפרש: (ל) ד"ה הואיל וכו' בחזקתה הכ"ל:

מוסף רש"י

נפל הבית עליו ועל אמו. ואין יודע איזה מת ראשון, והיו לאמו נכסים מבית אביה, יורשי האם משפחת בית אביה אומרים לקרובי הבן ממשפחת אביו הנכסים לירש את הבן, הבן מת ראשון ולא ירש את אמו ואתה לירש אתכם נכסים, אלא הבן מת ראשון ואח"כ מתה אמו ואנו יורשים אותה, ויורשי הבן אומרים האם מתה ראשונה וירשה בנה ואתה ירש את הבן ואנו יורשין אותו (ב"מ לז:). אלו ואלו מודין. ב"ש וב"ה שנחלקו בגפילות אחרות, שב"ש אומרים יחלוקו וב"ה אומרים נכסים בחזקתן, כאן מודים שיחלוקו (שם). אמר ר"ע מודה אני בזו. אע"פ שאני מבל ב"ש ואומר בשאר הגפילות יחלוקו, בזו אני מודה לב"ה שהנכסים בחזקתן, ופליגי אמוראי בחזקת מי (שם).

ולימרו ליה. לקוחות אבוך זבין (ג) ואת מפקת שאתה יורש ממנו והלא אין אדם יורש מה שמכר אביו: **דלמא.** דאמר להו אבוך כן ראובן מכח יעקב דהוא אבוה דאבא קא אתינא דבני בנים הרי הן כבנים וכי היכי דראובן אבי היה יכול לירש את יעקב אביו אילו [היה] חי אחרי מות אביו כך אני יורש את יעקב מגזירת הכתוב ולא מכח ראובן אבי אני יורש ואין בנכסים הללו שום זכות לראובן ומכירתו לאו כלום היא: **אדע.** דאמון בן ראובן יורש את יעקב זקנו שלא מכח ראובן דכתיב תחת אבותיך יהיו בניך לראובן קאמר תחת אבותיך דהיינו יעקב יהיו בניך דהיינו אבוך מדלא כתיב תחת אבותיך יהיו בניך דהיינו יעקב אבי אני תמיד יהיו בניך: **אלא אי קשיא הא קשיא.** אי איכא למימר דשלחו מתם זו היא שקשה בדיני ממונות לאו כי האי גוונא שלחו כדלעיל דהא לאו קשה הוא אלא הכי שלחו מתם בכור שמכר חלק בכורתו בחיי אביו ומת הבכור בן ראובן שמכר חלק בכורתו הראוי להגיעו בנכסי אביו ומת ראובן ואחר כך מת יעקב בא אבוך ומוציא מיד הלקוחות חלק בכורת ראובן אביו ונוטלה לעצמו כאילו לא מכרה ראובן שאבוך יורש חלק בכורת אביו בנכסי זקנו אביו ואע"פ שמת הבכור בחיי אביו כדתנן לעיל (דף קטו:) בנות נלפחד נטלו שלשה חלקים חלק שהיה ראוי לאביהן שהיה מיוחלי מצרים (ב) ושהיה בכור ונוטל שני חלקים: (ג) **חלק בכורה מאי עבידתיה.** והלא איבד בכור: **ומאי קושיא.** דבדיני ממונות: **דלמא מני אמר.** אבוך מכח יעקב אבי אבא קאתינא כדכתיב תחת אבותיך יהיו בניך ויעקב אבי יורש כאילו אני ראובן דבמקום ראובן אבי אני עומד כאילו אני בכור מגזירת הכתוב וכדתנן בנות נלפחד כו': **אלא אי קשיא בדיני ממונות הא קשיא.** והכי שלחו (ד) ליה מתם: **היה יודע לו בעדות.** ראובן לשמעון עד שלא נעשה ראובן גזלן והיה שמו תמוס בשטר הלוואתו של שמעון: **ואחר כך נעשה גזלן.** ופסל לעדות כדכתיב (שמות כג) אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס ואע"פ שנאמן אדם לומר זה כתב ידי כדתנן בכתובות (דף כ:) מעתה אינו מעיד על כתב ידו שהרי כל דבריו אינו מחזיקין שקר משנעשה גזלן ושמא עד אחד פסול זייפו לו (ה) עלמנו כתבו וחתם בו היום שקר: **אבל אחריס מעידין.** כדמפרש במסקנא והשתא לפוס מאי דקס"ד הכי קשה בדיני ממונות דאיהו לא מהימן אחריני מהימני בתמיה והלא שמא הוא עלמו חתם בו היום שקר שהרי גזלן הוא וכשמכירין חתימתו מה אנו מרויחין בכך והלא שמא פסול הוא: **כגון שהוחזק.** בהנפק בנית דין בטרם היותו גזלן דהשתא ליכא למימר הכי אלא אנו מעידין שחתמו בהנפק זה וקיימו השטר מקמי דהוי האי גברא גזלן וההיא שעתא היה הוא עלמו נאמן לומר זה כתב ידי והשתא ליכא למיפרך איהו לא מהימן אחריני מהימני דהא הכי אחריני אכתב ידן הן מעידין ולא אכתב ידו ושטרא מקיימא וקאי ממילא: **אע"פ שלא הוחזק כו'.** דגזירת הכתוב היא דחתנו אינו נאמן ולא משום דמחזיקין ליה כמזייף וכותב הלכך אחריני מהימני דליכא למימר משנעשה חתנו זייף וכתב: **לעולם דאמרן מעיקרא.** בן שמכר בנכסי אביו כו': **בברכה הוא דכתיב.** שהאדיקים יש להם בנים ובני בנים ליורשם כדכתיב בסיפיה תשיתמו לשרים בכל הארץ: אבל

איתמר [א]בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות וזו היא שקשה בדיני ממונות ולימרו ליה אבוך מזבין ואת מפיק ומאי קושיא [ב]דלמא מצי אמר מכח אבוה דאבא קאתינא תדע דכתיב [ג]תחת אבותיך יהיו בניך תשיתמו לשרים בכל הארץ אלא אי קשיא הא קשיא בן בכור שמכר חלק בכורה בחיי אביו ומת בחיי אביו בנו מוציא מיד הלקוחות וזו היא שקשה בדיני ממונות אבוה מזבין איהו מפיק וכי תימא הכא נמי אמר מכח אבוה דאבא קאתינא אי מכח אבוה דאבא קא אתיא בחלק בכורה מאי עבידתיה ומאי קושיא דלמא מצי אמר מכח אבוה דאבא קאתינא ובמקום אב קאימנא אלא אי קשיא הא קשיא [ד]היה יודע לו עדות בשטר עד שלא נעשה גזלן ונעשה גזלן הוא אינו מעיד על כתב ידו אבל אחרים [ה]מעידין השתא איהו לא מהימן אחריני מהימני וזו היא שקשה בדיני ממונות מאי קושיא דלמא [ו]כגון שהוחזק כתב ידו בב"ד אלא אי קשיא הא קשיא היה יודע לו עדות בשטר עד שלא תפול לו בירושה הוא אינו יכול לקיים כתב ידו אבל אחרים יכולין לקיים כתב ידו [ז] ומאי קושיא דלמא הכא נמי כגון שהוחזק כתב ידו בב"ד אלא אי קשיא הא קשיא [ח]היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו הוא אינו מעיד על כתב ידו אבל אחרים מעידין הוא לא מהימן אחריני מהימני וכי תימא הכא נמי כגון שהוחזק כתב ידו בב"ד והא אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן [ט]אף על פי שלא הוחזק כתב ידו בבית דין ומאי קושיא דלמא גזירת מלך היא דאיהו לא מהימן ואחריני מהימני ולאו משום דמשקר דאי לא תימא הכי משה ואהרן לחותנם משום דלא מהימני הוא אלא גזירת מלך הוא שלא יעידו להם ה"נ [י]גזירת מלך הוא שלא יעיד על כתב ידו לחותנו אלא לעולם כדאמרינן מעיקרא ודקא קשיא לך תחת אבותיך יהיו בניך ההוא בברכה כתיב ומי מצית אמרת בברכה כתיב אבל

ולימרו ליה אבוך זבין ואת אמאי מפקת. [ט]ותימה למה לא יוכל להוציא מיד הלקוחות אפילו למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הייינו כגון שלא מת הבן בחיי האב אלא שנתנו לו דמים קודם שמת האב אבל כשנפלו לו כשהוא גוסס אמרו לעיל (דף קמז:) דאפילו לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם לא מהני מידי לקנות בנכסים (ו) כשהוא גוסס ופי' הר"ר יצחק בר' מאיר דודאי המכר אינו מכר אלא לענין מזרת מעות אחירי הכא שנתנו מוציא השעבוד שהיה להם לקוחות מן הדין מהם כי אין להם אפי' שעבוד בקרקע בשביל מעותיהם ולפי זה נראין דברי דס"ל אדם משעבד דבר שלא בא לעולם ואע"ג דאמרן לעיל דאיקני קנה והורים לא משעבד היינו משום דשמואל לטעמיה דאית ליה מלוה על פה אינו גובה מן היורשין אבל לדידן דאית לן גובה מן היורשין הויא כמו ד) (מלוה) ומשעבד אע"פ שלא בא לעולם ואם תאמר אכתי מאי פריך ולימרו ליה אבוך זבין ואת אמאי מפקת דלמא היינו טעמא משום (ז) דאין בעל חוב נוטל בראוי כמו כתובת אשה דתנן בבכורות פרק יש בכור (דף נב.) דאיהי נוטלת בראוי ושמא יש לומר דוקא כתובת אשה אבל בע"מ נוטל בראוי מיהו קשה דא"כ כי קא משיב בכתובות ריש פרק אע"פ (דף נד: וסס) דתנאי כתובה ככתובה דמי לענין כמה דבריס אמאי לא משיב נמי לענין ראוי דאיהי ככתובה ואיתא בבע"מ אבל אי ליתא בבעל חוב אתי שפיר אבל אין להביא ראיה מדאמר בסמוך ה) מאי לאו יורשי האב בנים מוריתין אחין פירוש בני הבן וקאמר אין בע"מ נוטל בראוי אלא טעמא משום דאמרי מכח (ח) דאבי אבא קאתי אבל אין להביא ראיה מדאמר ר"נ יתומים שגבו בתובת אביהן בע"מ חוזר וגובה אותה מהם אלמא נוטל בראוי שהרי אין זה ראוי אלא משעבדי ליה מדר' נתן (ו) מיהו קשה דהא"ל בן אלוה ולא בן שמכר ולא לימא בנו מוציא מיד הלקוחות ועוד קשה למה יש לו להיות הלקוחות שעבוד על אביו מי עדיף ממלוה על פה דאין לך מלוה על פה גדול מזה על כן נראה לר"י דאלו נכסים כתב האב לבנו מהיום ולאחר מיתה דהיינו גופא מהיום ופירות לאחר מיתה כמו שאנו לעיל בפרק יש נוחלין (דף קלו.) (ט) מכר האב או הבן בחיי האב וסבירא להו לשלחו מתם דהכא כר' יוחנן דאמר לעיל בפ' יש נוחלין דלא קנה לוקח מ"מ זו היא שקשה בדיני ממונות דליתיה ליה אבוך זבין כו': (י) **אלא אי קשיא הא קשיא בן שמכר כו'.** ולא גרסי' (י) אי איתמר הכי איתמר שהרי כל הדברים הללו שלחו מתם ומה ששלחו זו היא שקשה בדיני ממונות ולא ידעו על איזה דבר שלחו כו': **כגון שהוחזק כתב ידן בב"ד.** פירש רבינו שמואל שכתוב בו הנפק ואין נראה לר"י דאינך דיינים גופייהו מי לא מני למיטעי בההוא גברא אי גזלן הוא אי לא שהרי אין חותמין אלא על חתימת העדים ואפי' מה שבשטר אין לריכין הדיינים לקרות אלא ה"פ הוחזק כתב ידו בב"ד שראו ב"ד כתב ידו קודם שנעשה גזלן דליכא למימר שלאחר כך חתם כמו הוחזק שטר כתובה בשוק דבפ"ב דקדושין (דף נ:) וכגון הואיל דאיתחזק בב"ד לא אמרי' בפ' זה בורר (סנהדרין דף לא: וסס ד"ה וכיון) דהיינו שראו ב"ד את השטר כבר וכדפרישית בספ"ק דב"מ (דף יח:): **ואע"פ שלא הוחזק כתב ידו בב"ד.** מכאן יש ללמוד שאם היו בנים מעידים ואח"כ נעשו קרובים שאחר מעיד על כתב ידן שמכירין אותו ולא חיישינן שמא היום חתם: **ההוא בברכה הוא דכתיב.** דאשמועינן קרא שיזכה הצדיק לבנים כמותו דכתיב בתריה תשיתמו לשרים בכל הארץ: אמר

ה) גי' רש"ל יכולים לקיים כתב ידו, ב) [תוספתא סנהדרין פ"ה], ג) [מזכין. רש"ל], ד) נ"ל מלוה, ה) [נקמן ע"כ], ו) [בסמיס לא.], ז) [שיך לעיל קנח:] ועי' רש"ש,

תורה אור השלם

1 תחת אבתיך יהיו בניך תשיתמו לשרים בכל הארץ: תהלים מה יז

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולימרו בו' ותימה למה לא יוכל להוציא. עי' כתובות דף לא ע"ב תוס' ד"ה דוכנה:

הגהות הב"ח

(א) גב' אחרים יכולין לקיים כתב ידו השתא איהו לא מהימן אחריני מהימני ומאי קושיא: (ב) רשב"ם ד"ה אלא אי קשיא וכו' סהיה מיימלי מצרים וחלקו עם אחיו בנכסי חפר ושסיה בכור נוטל ב' חלקים: (ג) ד"ה בחלק וכו' והלא אינו בכור: (ד) ד"ה אלא וכו' שלחו מתם כ"ל ותיבת ליה נמחק: (ה) ד"ה ואח"כ וכו' לו הוא עלמו: (ו) תוס' ד"ה ולימרו וכו' בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס וכו' ואת אמאי מפקת: (ז) בא"ד דאין בעל חוב נוטל. נ"ב כלומר הני לקוחות שהוא מוציא מהן בלא דמים לא הוי אלא כבע"מ: (ח) בא"ד מכח אבוה דאבא קאתי וכו' מדאמר רב נחמן לעיל דף קכה יתומים שגבו קרקע בכתובת אביהן: (ט) בא"ד כמו ששגינו לעיל בפרק יש נוחלין וסבירא להו לשלחו מתם דהכא כר' יוחנן דאמר לעיל בפ' יש נוחלין מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב אלא קנה לוקח מ"מ: (י) ד"ה אלא וכו' ולא גרסי' אלא אי איתמר וכו' שלחו מתם אלא שמה ששלחו זו היא:

רבינו גרשום

בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת הבן בחיי אביו ואחר כך מת אביו והחזיק הלוקח כמו שמכר לו הבן. בנו של בן מוציא מיד הלקוחות [זו היא שקשה [בדיני ממונות] שדבר תימה הוא: אבוהו מזבין ואיהו אמאי מצי מפיק. מאי קושיא להכי מוציא מיד הלקוחות דמצי למימר כשמכר נכסים הללו לא היה עדיין החוזק בהן לפי שאביו היה קיים והוא מת קודם לאביו ולא כאן נכסים לידו ואנו יורשין מכח אבי אבינו להכי מוציא מיד הלקוחות דאבוה לא מזבין: ומאי דמצי למימר הכי דמכח אבוה דאבא אתינא. דהכי כתיב קרא תחת אבותיך יהיו בניך אלמא דבמקום אבי אביו מצי מפיק דכי היכי דאבי אביו מוציא מיד הלקוחות הכי נמי מוציא הכן: אלא אי קשיא בדיני ממונות הא קשיא. בן שמכר בחלק בכורה בחיי אביו ומת הבן בחיי אביו דלא הוה מוחזק בנו מוציא כו'. אי מכח אבוה דאבא קא אתי האי בן הבן בחלק בכורה מאי עבידתיה הא אבי אביו לא היה בכור דלירת האי חלק בכורתו: והיינו קשה

עין משפט נר מצוה

קסג א מיי' פכ"ג מהל' מכירה הל' ז סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' ריח סעיף ג:

קסד ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

קסה ג ד מיי' פי"ד מהל' עדות הלכה ה סמג לאוין ריד לשו טוש"ע חו"מ סי' מו סעיף לד [וכרב אלפס סנהדרין פ"ג דף רסג.]:

קסו ה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף לה:

קסז ז מיי' שם פי"ג הל' טו סמג שם טוש"ע מ"מ סי' לג סעיף י:

רבינו גרשום (המשך)

בדיני ממונות אמאי מוציא מיד הלקוחות. ומאי קושיא כלומר אמאי זו קשה הא מצי למימר מכח אבוה דאב' קא אתינא בכולהו נכסי דאיהו היה יורש את בנו ובמקום אב קא אתינא לירש בכורתו ולתבבע מה שמכר בחלק בכורתו דלא מצי מזבין דראוי הוה ולא מוחזק ומשום הכי מוציא מן הלקוחות: אלא הא קשה בדיני ממונות. איהו גופיה לא מהימן להעיד על כתב יד עצמו ואחריני מהימני על כתב ידו להעיד. ומאי קושיא דלמא אחריני נמי לא מהימני להעיד על כתב ידו. ומאי האי דקאמר אבל אחרים מעידים כגון שהוחזק כתב ידו והלל אומרים יודעים אנו שזה השטר הוחזק בעדים לפני בית דין שזה חתימת של פלוני. או שאמרו יודעים אנו שחתימה כזו הוחזקה לפני ב"ד שהיא של פלוני דהואיל דאתחזק בבית דין יכולין להעיד מכח בית דין בית דין מחמת עצמן אינן נאמנין להעיד והואיל דאיהו לא מהימן: והאמר רב יוסף בר מניומי אע"פ שלא הוחזקה כתב ידו שלזה חתן בב"ד נאמנים להעיד על חתימת ידו וזו היא קשה. מאי קושיא משום הכי הוא אינו מעיד מפני שגזירת מלך דקב"ה הוא שפוסל קרוביו להעיד עדות ולא משום דלא הוי נאמן דודאי נאמן הוא דלא דמי לגזלן דפסול לכולי עלמא. הלכך הואיל ונאמן הוא לכולי עלמא אע"ג דהוא אינו נאמן מחמת קריבות אבל אחרים מעידין. דאי לא תימא הכי דגזירת מלך היא אלא קבעית למימר דכל קרוב פסול משום דמשקר הוא בגין אהבת קרובו. אלא מעתה משה ואהרן דפסילי אהדדי או לקרובים מי לא מהימני בדיבורם אצל קרוביהן והא ק"ל דצדיקים גמורים הוו ולא משקרי אכל חללי דעלמא אלא גזירת מלך היא דמשה ואהרן לא מסהדי לקרוביהן הכי נמי גזירת מלך היא דכיון דנעשה חתנו דאין מעיד לו ולא משום דלא מהימן וכיון דנאמן ז) אבל אחרים מעידים לו ואכתי אין זו קושיא: לעולם כדאמרינן מעיקרא בן שמכר בנכסי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות זו היא קשה בדיני ממונות ודקא קשיא לך מאי קושיא כו' מתרצת תחת אבותיך יהיו בניך התם בברכה הוא כדכתיב תשיתמו לשרים בכל הארץ. ומקשינן מי מצית אמרת בברכה כתיב

ז) נראה דל"ל וכיון דנאמן הוא אינו מעיד אבל אחרים וכו'.